SENAT RP

NOTY
O SENACIE

Inicjatywy ustawodawcze Senatu III i IV kadencji

Senat III kadencji, wybrany 19 września 1993 roku, wykazał się aktywnością i zaangażowaniem w kwestii podejmowania inicjatyw ustawodawczych. W okresie tej kadencji Senat pracował nad 39 projektami ustaw, z których 19 wniósł do Sejmu. Sejm siedem spośród nich przyjął, cztery odrzucił, zaś prace nad pozostałymi ośmioma projektami ustaw zostały przerwane w związku z zakończeniem kadencji parlamentu.

Pierwszą inicjatywą Senatu III kadencji był projekt ustawy o zmianie ustawy **o zatrudnieniu i bezrobociu**. Inicjatywa ta, wniesiona 27 grudnia 1993 r., miała na celu usprawnienie stosowania aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu oraz zwiększenie zainteresowania podmiotów gospodarczych zatrudnianiem absolwentów. Sejm zaaprobował senacki projekt i uchwalił w formie ustawy 19 sierpnia 1994 r.

Zwieńczeniem pracy grupy senatorów (również poprzedniej, II kadencji) było wniesienie 29 grudnia 1993 r. projektu ustawy **o Zakładzie Narodowym imienia Ossolińskich**. Jej celem było utworzenie, w drodze ustawy, fundacji „Zakład Narodowy im. Ossolińskich". Tę ustawę Sejm uchwalił 5 stycznia 1995 r.

Sejm pozytywnie odniósł się również do kolejnego senackiego projektu ustawy, wniesionego przez grupę senatorów 26 stycznia 1994 r., o zmianie ustawy – **Ordynacja wyborcza do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej**. Głównym założeniem projektu było ujednolicenie zasad wyboru do Sejmu i Senatu oraz umożliwienie przeprowadzania wyborów uzupełniających do Senatu łącznie z wyborami do rad gmin. Ustawa została przyjęta przez Sejm 10 marca 1994 r.

Czwartą inicjatywą senacką, która zakończyła się uchwaleniem ustawy przez Sejm, był projekt Komisji Inicjatyw i Prac Ustawodawczych o zmianie ustawy **o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych**. Ten projekt wkroczył na ścieżkę ustawodawczą 22 września 1994 r., został przekazany do Sejmu 10 grudnia 1994 r., a uchwalony przez Sejm 9 listopada 1995 r. Jego celem było wyeliminowanie sprzeczności pomiędzy ustawą o służbie żołnierzy zawodowych a ustawą konstytucyjną i zapewnienie żołnierzom zawodowym pełni praw w przypadku bycia wybranym do organów samorządu terytorialnego.

Z pozostałych piętnastu projektów, które zostały uchwalone przez Senat i przekazane do Sejmu, na szczególną uwagę zasługują te dokonujące „rozrachunku z historią". Takim był projekt ustawy o zmianie ustawy **o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego**. Wniesiony do Senatu 18 stycznia 1994 r. projekt zmierzał do objęcia uprawnieniami kombatanckimi osób, które w latach 1949–1956 zostały skierowane w ramach wojskowej służby zastępczej do pracy w kopalniach, kamieniołomach

SENAT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

KANCELARIA SENATU
BIURO KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ
ul. Wiejska 6, 00-902 Warszawa
tel. 022-694-92-84, fax 022-694-95-70
www.senat.gov.pl

Głosowanie

(Fot. S. Kaczorek)

i zakładach wydobywania rud uranu. Praca w tzw. górniczych batalionach pracy (lub budowlanych) i sposób kwalifikowania do niej wskazywał na stosowanie wobec tych osób represji politycznych. Skierowany do Sejmu projekt ustawy został odrzucony 2 września 1994 r.

Kolejny projekt mający na celu zmianę ustawy **o kombatantach** wpłynął do Senatu 15 lutego 1996 r. Zmierzał on do uznania za działalność kombatancką czynnego udziału w wystąpieniu o wolność i suwerenność Polski, które miało miejsce na Wybrzeżu w grudniu 1970 r., gdy udział ten skutkował śmiercią, ciężkim uszkodzeniem ciała, ciężkim rozstrojem zdrowia bądź uszkodzeniem ciała lub rozstrojem zdrowia, które spowodowały naruszenie czynności narządu ciała na czas powyżej siedmiu dni. Sejm rozpatrzył senacki projekt ustawy i uchwalił ustawę 24 kwietnia 1997 r.

Wielkie znaczenie miało podjęcie przez Senat inicjatywy zmierzającej do uchwalenia ustawy **o świadczeniu pieniężnym przysługującym dzieciom-ofiarom wojny 1939–1945 r**. Powstała ona jako uzupełnienie ustawy z 30 maja 1996 r. o świadczeniu pieniężnym dla osób deportowanych do pracy przymusowej oraz osadzonych w obozach przez III Rzeszę i Związek Radziecki i zajęła się problemem osób, które były deportowane, osadzone w obozach i wykorzystywane do pracy przymusowej jako dzieci. Sejm nie rozpatrzył tego projektu.

Kierując się dobrem rodziny, dziecka i chęcią poprawy sytuacji kobiet w Polsce, Senat zainicjował szereg działań, które zaowocowały kilkoma projektami ustaw, skierowanymi do Sejmu. Najszerszy zakres zmian zawierały **projekty ustaw tworzone z inicjatywy pani senator Marii Łopatkowej. Koncentrowały się one na umocnieniu w prawie polskim pozycji dziecka, utworzeniu instytucji Rzecznika Praw Dziecka, przyznaniu szczególnych uprawnień kobiecie ciężarnej lub sprawującej pieczę nad małym dzieckiem**. Projekt wniesiony do Senatu 22 czerwca 1994 r. zmieniał m.in.: kodeks cywilny, kodeks rodzinny i opiekuńczy, kodeks postępowania cywilnego. Uchwalony przez Senat 14 listopada 1995 r., został skierowany do Sejmu i 18 stycznia 1996 r. odrzucony. Projekt ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka został uchwalony przez Senat 20 sierpnia 1997 r., ale nie został rozpatrzony przez Sejm.

Kierując się podobnymi pobudkami, Senat przygotował projekt ustawy **o Narodowym Funduszu Pomocy Kobiecie Ciężarnej**. Wniesiony 31 października 1996 r. projekt zmierzał do utworzenia funduszu, który zapewniałby pomoc kobietom ciężarnym i matkom dzieci do lat trzech, znajdującym się w ciężkiej sytuacji materialnej. Senat podjął stosowną uchwałę 20 czerwca 1997 r. i skierował projekt do Sejmu. Projekt nie został rozpatrzony.

Interesujące okazały się losy projektu z 2 listopada 1994 r., zmieniającego ustawę konstytucyjną **o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym**. Wnioskodawcy zaproponowali wydłużenie z 7 do 14 dni terminu, w jakim Senat musi rozpatrzyć ustawę wniesioną przez Radę Ministrów jako projekt pilny. Projekt ustawy został uchwalony przez Senat i przekazany do Sejmu w grudniu 1994 r. Inicjatywa ta, choć nie została rozpatrzona przez Sejm, została uwzględniona w pracach Zgromadzenia Narodowego i miała niewątpliwy wpływ na brzmienie art. 123 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.

Beata Mandylis, Biuro Legislacyjne, maj 1998 r.

* * *

Senat IV kadencji podejmował wiele inicjatyw ustawodawczych dotyczących różnych dziedzin życia społecznego i gospodarczego. Skierował do Sejmu 27 projektów ustaw, z czego Sejm przyjął 14, odrzucił 3, a w stosunku do pozostałych nie zajął stanowiska. Senat podjął też 11 uchwał okolicznościowych.

Senat IV kadencji kontynuował prace nad nowelizacją ustaw dotyczących „rozrachunku z przeszłością". Projekt nowelizacji ustawy **o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego** uwzględniał uchwałę Trybunału Konstytucyjnego, stwierdzającą, że użyty w ustawie termin „terytorium Polski" obejmuje również ziemie położone po wschodniej stronie linii Curzona, w związku z czym ustawa powinna dotyczyć także zamieszkałych tam Polaków. Senat zaproponował też poprawki dotyczące terminu uznanego prawnie za koniec stosowania represji przez radzieckie organy ścigania i wymiar sprawiedliwości, ram czasowych prowadzenia działalności niepodległościowej oraz rezygnacji z ustalonego w ustawie terminu przedawnienia wniosków o odszkodowania za represje. Sejm 16 lipca 1998 r. przyjął wszystkie poprawki Senatu i uchwalił ustawę.

Nowelizacja ustawy **o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944–1990 osób pełniących funkcje publiczne** zakładała rezygnację z procedury tworzenia Sądu Lustracyjnego, wprowadzając zasadę rozpatrywania spraw lustracyjnych przez Sąd Apelacyjny w Warszawie. Projekt umożliwiał też uniknięcie powtórnej penalizacji czynów, które były przestępstwami przewidzianymi przez kodeks karny. Ustawa została uchwalona przez Sejm 18 czerwca 1998 r.

Senackie projekty ustawy **o świadczeniu pieniężnym dla nieletnich ofiar wojny 1939–1945** oraz **ustawy o zmianie ustawy o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego** zostały odrzucone przez Sejm.

Senat IV kadencji, wychodząc naprzeciw oczekiwaniom Polonii, podjął próbę stworzenia kompleksowej regulacji prawnej dotyczącej obywatelstwa polskiego, repatriacji i Karty Polaka. Projekt ustawy **o repatriacji** został przyjęty w obecnej kadencji parlamentu – Sejm uchwalił ustawę 20 lipca 2000 r., rozszerzając pojęcie repatriacji i przyznając prawo powrotu do Polski wszystkim repatriantom, szczególnie z Kazachstanu i obszarów azjatyckich. Na mocy tej ustawy, dzięki połączonym staraniom władz samorządowych i organizacji społecznych, niektóre rodziny polskie z Kazachstanu powróciły do kraju.

Projekt ustawy **o obywatelstwie polskim, Sejm zakceptował 26 czerwca 2000 r.,** ustawa **o Karcie Polaka i trybie stwierdzania przynależności do Narodu Polskiego osób narodowości polskiej lub polskiego pochodzenia** oraz ustawa **o ustanowieniu 2 Maja Dniem Polonii i Polaków za granicą** nie zostały ostatecznie rozpatrzone przez Sejm.

21 stycznia 1999 r. Sejm przyjął propozycję Senatu dotyczącą nowelizacji **ustawy o pomocy społecznej,** określającą zasady otrzymywania zasiłku gwarantowanego przez osoby bezrobotne.

Inicjatywę senacką nowelizującą ustawę **o kulturze fizycznej** Sejm przyjął 4 listopada 1999 r. Nowelizacja miała na celu uhonorowanie wybitnych sportowców – olimpijczyków poprzez zagwarantowanie im świadczenia pieniężnego.

3 grudnia 1999 r. Sejm odrzucił senacką propozycję nowelizacji **kodeksu pracy,** przewidującą wprowadzenie 40-godzinnego tygodnia pracy.

1 lutego 2001 r. Sejm uchwalił, zgodnie z senackim projektem, **nowelizację ustawy o radiofonii i telewizji**. Powołano w niej instytucję nadawcy społecznego, którego zadaniem jest podejmowanie w mediach tematyki ogólnospołecznej. W nowelizacji określono podmioty uprawnione do uzyskania statusu nadawcy społecznego oraz jego przywileje finansowe.

Senacka propozycja nowelizacji ustawy **o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym,** mająca na celu uproszczenie procedury i stworzenie podstaw lepszego współdziałania rolników i nabywców produktów rolnych, została uchwalona przez Sejm 20 lipca 2001 r.

Projekt ustawy **o utworzeniu Krajowej Rady do spraw Bioetyki** przewidywał utworzenie organu opiniodawczo-doradczego, który m.in. wydawałby opinie, analizował postęp wiedzy biomedycznej,

monitorował przestrzeganie w Polsce obowiązujących standardów biomedycznych. Projekt, skierowany do Sejmu, nie został rozpatrzony.

Niektóre senackie projekty ustaw były rozpatrywane w Sejmie wraz z projektami poselskimi lub rządowymi dotyczącymi podobnej tematyki. Efektem prac Sejmu było uchwalenie ustaw, które uwzględniały część propozycji zmian zgłoszonych przez poszczególnych projektodawców. Dotyczyło to 7 senackich inicjatyw.

Nowelizację ustawy **o publicznej służbie krwi** Sejm rozpatrzył wraz z kolejną inicjatywą – nowelizacją ustawy **o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym oraz niektórych innych ustaw**. Projekty zakładały zwiększenie zakresu świadczeń medycznych dla honorowych dawców krwi oraz rozszerzenie o cudzoziemców i bezdomnych kręgu osób uprawnionych do ubezpieczenia. Zaproponowano stopniowe podwyższanie składki zdrowotnej w latach 2001–2003 oraz opłacanie składki na ubezpieczenie zdrowotne od wszystkich przychodów. Określono obowiązki sejmiku wojewódzkiego dotyczące zapewnienia opieki zdrowotnej na swoim terenie. Sejm uchwalił ustawę o zmianie ustawy **o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym oraz niektórych innych ustaw** 20 lipca 2001 r.

Podstawą senackiego projektu ustawy o zmianie ustawy **o systemie oświaty** były założenia opracowane przez Komitet Inicjatywy Ustawodawczej w sprawie Szkolnictwa Artystycznego, poparte podpisami 80 tysięcy obywateli. Projekt zmierzał do powierzenia ministrowi właściwemu do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego kompetencji zakładania szkół artystycznych. Sejm rozpatrzył ten projekt wraz z projektem rządowym i 8 grudnia 2000 r. uchwalił ustawę o zmianie ustawy **– Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną** oraz **ustawy – Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego.**

Celem senackiej nowelizacji ustawy **o samorządzie gminnym, ustawy o pracownikach samorządowych, ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym, ustawy o samorządzie województwa i ustawy o samorządzie powiatowym** było wprowadzenie zasady, że wynagrodzenie pracowników samorządów, zarządów kas chorych i zarządów spółek Skarbu Państwa będzie uzależnione od średniej płacy krajowej lub płacy w administracji rządowej. Sejm rozpatrzył senacki projekt razem z 4 poselskimi projektami i 3 marca 2000 r. uchwalił ustawę **o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi.**

Wniesiony przez Senat projekt ustawy **– Ordynacja wyborcza do Senatu RP** zakładał, że należy stworzyć w pewnym stopniu autonomiczne prawo wyborcze do Senatu, nie odwołujące się całkowicie do postanowień ordynacji wyborczej do Sejmu, choć podstawę tych przepisów stanowiły normy zaczerpnięte z ustawy – Ordynacja wyborcza do Sejmu RP. Przyjęto zasadę, że granice okręgów wyborczych – w miarę możliwości – obejmą województwa istniejące przed reformą podziału administracyjnego kraju. Utrzymano zasadę wyborów większościowych. Projekt dostosowano do postanowień Konstytucji RP, określającej podmioty zgłaszające kandydatów na senatorów, tj. partie polityczne i wyborców. Doprecyzowano również przepis dotyczący wygaśnięcia bądź zrzeczenia się mandatu senatora. Sejm przyjął nową ordynację wyborczą do Senatu RP 11 kwietnia 2001 r.

Senacka inicjatywa zmiany ustawy **o wyborze Prezydenta RP** polegała na wykreśleniu zapisu ograniczającego prawo obywateli polskich przebywających za granicą do głosowania w drugiej turze wyborów prezydenckich. Sejm rozpatrzył senacką inicjatywę wraz z 3 innymi projektami. Przyjął część propozycji Senatu i 28 kwietnia 2000 r. uchwalił ustawę o zmianie ustawy **o wyborze Prezydenta RP oraz niektórych innych ustaw.**

Senacki projekt zmiany **kodeksu karnego** w zakresie rozpowszechniania treści pornograficznych zakładał przywrócenie zakazu produkcji, sprowadzania oraz rozpowszechniania tych treści w każdej formie. Sejm uchwalił ustawę 3 marca 2000 r. Prezydent złożył wniosek o powtórne rozpatrzenie ustawy (weto prezydenckie). Sejm nie zebrał większości wymaganej do jej ponownego uchwalenia.

Małgorzata Szydłowska, Dział Edukacji Obywatelskiej, grudzień 2001 r.